

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Bakalářská práce

2011

Dorota T. Moravská

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Dorota T. Moravská

**Popieranie holokaustu ako spoločenský
fenomén**

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Dorota T. Moravská**

Vedoucí práce: **Prof. PhDr. Miloslav Petrusek, CSc**

Oponent práce:

Rok obhajoby: 2011

Hodnocení:

Bibliografický záznam

MORAVSKÁ, Dorota T. *Popieranie holocaustu ako spoločenský fenomén*. Praha, 2011. 46 s. Bakalárska práca (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálnych vied, Institut sociologických študií, Katedra sociologie. Vedoucí diplomové práce Prof. PhDr. Miloslav Petrusek, CSc.

Abstrakt

Práca sa zaoberá popieraním holokaustu ako spoločenským fenoménom, ktorý je považovaný za formu antisemitizmu. Popisuje korene popierania holokaustu v Európe a USA a jeho následné rozšírenie do ostatných častí sveta, pričom sa zvlášť zameriava na arabské/moslimské krajiny, kde tento jav predstavuje súčasť oficiálnej propagandy a tvorí aktívny prvok izraelsko-palestínskeho konfliktu. Práca ďalej popisuje metodológiu popierania holokaustu, čo vedie k úvahe, že popieranie holokaustu je prostriedok využívaný jednotlivcami, či skupinami s cieľom presadiť svoje širšie ideologické zámery a vo svojej podstate sa tak ponáša na činnosť totalitných ideológií a režimov pre ktoré je manipulácia s históriou účinnou stratégiou. V závere sa na základe zistení sociologických prieskumov snaží načrtnúť do akej miery sú snahy popieračov holokaustu o prienik medzi širšiu verejnosť úspešné.

Abstract

The work deals with Holocaust denial as a social phenomenon that is considered to be a form of anti-Semitism. It describes the roots of Holocaust denial in Europe and in the USA and its subsequent extension in other parts of the world, focusing especially on Arabic/ Muslim countries where this phenomenon represents part of the official propaganda and constitutes an active element of Israeli-Palestinian conflict. The thesis then depicts the methodology of Holocaust denial which leads to the thought that the Holocaust denial is a means used by individuals or groups

whose goal is to enforce their broader ideological intentions and thus in its fundamental nature it resembles the activities of totalitarian ideologies and regimes for whom history manipulation has been an effective strategy. At the end, based on the findings of sociological research, the paper tries to outline the extent of success of the Holocaust denier's effort in broader public.

Klíčová slova

Holokaust, popieranie holokaustu, antisemitizmus, antisionizmus, ideológia

Keywords

Holocaust, Holocaust denial, anti-Semitism, anti-Zionism, ideology

Rozsah práce: 83 065 znakov

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 27. 7. 2011

Dorota T. Moravská

Institut sociologických studií Projekt bakalářské práce
--

Dorota T. Moravská

Obor Sociologie a sociální antropologie
ISS FSV UK

Konzultant: Prof. PhDr. Miloslav Petrušek, CSc.

Pôvodný predpokladaný názov práce: Antisemitizmus včera a dnes.

Predpokladaný názov práce: Popieranie holokaustu ako spoločenský fenomén.

Námet práce :

Moja bakalárska práca mala byť pôvodne zameraná na antisemitizmus vo všeobecnosti. Ako som sa však danou témou bližšie zaoberala, postupne som dospela k záveru, že takto postavená bakalárska práca by musela byť, kvôli jej obmedzenému rozsahu a na druhej strane obšírnosti a spletnosti fenoménu antisemitizmu, nevyhnutne veľmi povrchná. Z tohto dôvodu som sa rozhodla napísať prácu zameranú na popieranie holokaustu, ktoré ako spoločenský fenomén v sebe spája viacero tradičných antisemitských prístupov a je tak dobrou ukážkou toho akým spôsobom antisemitizmus v spoločnosti funguje. Špecifickou a nebezpečnou stránkou popierania holokaustu je snaha popieračov vydávať sa za historikov a týmto spôsobom vstúpiť do legitímnej historickej diskusie o holokauste ako tzv. „druhá strana“ a preniknúť do širšej kultúry. Ako však trefne poznamenáva Kenneth Stern, ktorý je jedným z popredných expertov na antisemitizmus, popieranie holokaustu nie je o holokauste, ale o Židoch.

Predpokladané metódy spracovania:

- ✧ kompilácia teoretických textov
- ✧ analýza sociologických výskumov týkajúcich sa antisemitizmu

Predbežná štruktúra práce :

- ✧ Stručné vymedzenie pojmu antisemitizmus, holokaust a genocída
- ✧ Typické tvrdenia popieračov holokaustu
- ✧ História popierania holokaustu
- ✧ Motivácia popieračov holokaustu
- ✧ Metodológia popierania holokaustu.
- ✧ Vysvetlenia fenoménu popierania holokaustu

Orientačný zoznam literatúry :

Tydlitátová, Věra. 2007. „Popření dějin jako zbraň“ Pp. 181-188 in Budil, Ivo T., Tereza Zíková (eds.). *Totalitarismus III: Totalita, autorita a moc v proměnách času a prostoru*. Praha: Dryada.

Eaglestone, Robert. 2005. *Postmodernismus a popírání holocaustu*. Praha: Triton.

Lipstadtová, Deborah E. 2006. *Popírání holocaustu: Silící útok na pravdu a paměť*. Praha – Litomyšl: Paseka.

Lipstadtová, Deborah E. 2006. *Historie před soudem*. Praha: Nakladatelství EPOCH.

Laqueur, Walter. 2007. *Mění se tvář antisemitismu: Od starověku do dnešních dnů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Messadié, Gerald. 2000. *Obecné dějiny antisemitismu: Od starověku po dvacáté století*. Praha: Práh.

Hermann, Imre. 1998. *Psychologie antisemitismu*. Nové Zámky: Psychoprof.

Prager, Dennis, Joseph Telushkin. 2003. *Why The Jews? The Reason For Antisemitism*. New York: Touchstone.

Kupka, Petr, Martin Laryš, Josef Smolík. 2009. *Krajní pravice ve vybraných zemích střední a východní Evropy: Slovensko, Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Rusko*. Brno: muniPRESS.

Arendtová, Hannah. 1996. *Původ totalitarismu I-III*, Praha: Oikoymenth.

Bauman, Zygmunt. 2010. *Modernita a holocaust*. Praha: SLON.

Bauer, Jehuda. 2009. *Úvahy o holokaustu*. Praha: Academia.

Wistrich, Robert S. (ed.). 2006. *Antisemitism International*. An Annual Research Journal of the Vidal Sassoon International Center for the Study of Antisemitism. No. 3-4. The Hebrew University Of Jerusalem.

Stern, Kenneth S. 2006. *Antisemitism Today: How It Is The Same, How It Is Different, And How To Fight It*. New York: American Jewish Committee

Kulka, Erich. 1993. „Nová tvář antisemitismu – popírání Šoa.“ Pp. 58-72 in *Antisemitismus v posttotalitní Evropě*. Praha: Nakladatelství Franze Kafky.

Články:

Nordbruch, Goetz. 2003. „Roger Garaudy a popírání šoa v arabských médiích.“ *Teologie&Společnost* 1 (1): 16-21.

Tydlitátová, Věra. 2006. „Popírání šoa v islámu.“ *Křesťanská revue* 73 (5): 24-27.

Smith, Tom W. 1995. „A Review: The Holocaust Denial Controversy.“ *The Public Opinion Quarterly* 59 (2): 269-295.

Vašečka, Michal. 2006. „Sociologický výskum antisemitizmu na Slovensku po roku 1989 v kritickej perspektíve.“ *SLOVAK SOCIOLOGICAL REVIEW* 38 (4): 283-313.

Working paper:

FRA – European Union Agency for Fundamental Rights. 2011. *Anti-Semitism: Summary overview of the situation in the European Union 2001-2010*. Vienna - Austria: FRA

Online:

Stern, Kenneth S. 2007. „Holocaust education alone won't stop hate.“ jweekly.com [online] [cit. DATUM]. Dostupné z: <http://www.jweekly.com/article/full/31427/holocaust-education-alone-won-t-stop-hate/>

Stern, Kenneth S. 2001. „Lying About the Holocaust: Inside the Denial Movement.“ Southern Poverty Law Center - [online] Intelligence Report 103 [cit. DATUM]. Dostupné z: <http://www.splcenter.org/get-informed/intelligence-report/browse-all-issues/2001/fall/lying-about-the-holocaust>

Web stránky:

<http://www.holocaustdenialontrial.org/>
<http://www.ajc.org/>
<http://antisemitism.org.il/>
<http://www.adl.org/>
<http://sicsa.huji.ac.il/>
<http://www.holocaust.cz/>

Známe stránky popíračů holocaustu:

<http://www.ihr.org/>

<http://radioislam.org/revisionism/english.htm>
<http://radioislam.org/slovakien/index.htm>
<http://radioislam.org/czech/index.htm>
<http://www.codoh.com/>

Vypracovala: Dorota T. Moravská

V Prahe, dňa 1. 7. 2011

Obsah

ÚVOD.....	2
1. ČO JE POPIERANIE HOLOKAUSTU	4
1.1 DEFINÍCIE POJMOV	4
1.1.1 Antisemitizmus	4
1.1.2 Genocída a holokaust.....	5
1.1.3 Popieranie holokaustu.....	6
1.2 TYPICKÉ TVRDENIA POPIERAČOV HOLOKAUSTU.....	6
2. HISTÓRIA, ROZVOJ A PREJAVY POPIERANIA HOLOKAUSTU	7
2.1 REVIZIONIZMUS AKO CESTA K POPIERANIU HOLOKAUSTU	8
2.2 PRVÁ GENERÁCIA POPIERAČOV	9
2.2.1 Počiatočný rozvoj v Európe	9
2.2.2 Presun do Spojených štátov	10
2.3 INŠTITUCIONALIZÁCIA POPIERANIA HOLOKAUSTU A ĎALŠÍ ROZVOJ V EURÓPE A USA	11
2.3.1 Harwood, Butz a Institute for Historical Review.....	11
2.3.2 Popierači pred súdom.....	12
2.4 POPIERANIE HOLOKAUSTU V ARABSKOM/MOSLIMSKOM SVETE.....	14
2.4.1 Nárast fenoménu – priaznivé podmienky	15
2.4.2 Popieranie holokaustu ako súčasť propagandy.....	17
2.4.3 Antisionizmus a popieranie holokaustu na pôde OSN.....	18
2.4.4 Z „východu“ späť na „západ“	19
2.5 POPIERANIE HOLOKAUSTU A JEHO PREJAVY MIMO EURÓPU, USA A MOSLIMSKÉ KRAJINY	20
2.5.1 Južná Afrika, Južná Amerika a Japonsko.....	21
2.5.2 Austrália	21
2.6 POPIERANIE HOLOKAUSTU V SOVIETSKOM ZVÁZE A KOMUNISTICKÝCH KRAJINÁCH STREDNEJ A VÝCHODNEJ EURÓPY	23
3. METODOLÓGIA A VÝZNAM POPIERANIA HOLOKAUSTU	24
3.1 CIELE ALEBO PRAVICA / ĽAVICA POPIERA	25
3.2 METÓDY	26
3.3 ÚSTAVNOPRÁVNÁ ROVINA	28
3.4 SNAHA POROZUMIEŤ	29
3.5 HOLOKAUST V POVEDOMÍ SPOLOČNOSTI	30
ZÁVER.....	33
SUMMARY	33
POUŽITÁ LITERATÚRA.....	35
SEZNAM PŘÍLOH	39
PŘÍLOHY	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.40

Úvod

Témou tejto bakalárskej práce je popieranie holokaustu, ktoré v práci chápem ako formu antisemitizmu. Mojim zámerom bolo popísať z akého základu popieranie holokaustu vychádza a ďalej ukázať akým spôsobom sa tento fenomén rozšíril v spoločnosti, s akými ideológiami sa spája a akú plní funkciu. Pôvodne som mala v pláne písať prácu všeobecne o antisemitizme, no nakoniec som sa rozhodla zúžiť tému len na popieranie holokaustu, ktoré ako spoločenský fenomén v sebe spája viacero tradičných antisemitských prístupov a je tak dobrou ukážkou toho akým spôsobom antisemitizmus v spoločnosti funguje.

V médiách sa pravidelne objavujú informácie o tom, že ktosi popiera, alebo relativizuje holokaust, nehovoriac o správach z arabských, či moslimských krajín, kde popieranie holokaustu dosiahlo na „západné“ pomery nevídaných rozmerov, čo svedčí o aktuálnosti daného problému. Zaujímalo ma teda aké argumenty popierači používajú na zdôvodnenie pre väčšinu ľudí neprijateľného a nehorázneho tvrdenia, že holokaust je mýtus, akú metodológiu používajú na dosiahnutie svojich cieľov a v neposlednom rade aké sú vlastne ich ciele.

Pri hľadaní odpovedí na tieto otázky som vychádzala z viacerých zdrojov medzi ktorými nakoniec dominuje Lipstadtová, ktorá sa danou témou zaoberala najsystematickejšie. U iných autorov popieranie holokaustu predstavuje zväčša len okrajovú tému popri antisemitizme a v mnohých prípadoch keď som našla hľadajú informáciu vo viacerých zdrojoch, jej najvýstižnejšie a najpresnejšie vyjadrenie obsahovala nakoniec aj tak práca Lipstadtovej, ktorú mnohí z týchto autorov citovali vo svojich dielach, alebo z nej vychádzali [viď napr. Eaglestone 2005].

V prvej časti práce definujem základné pojmy s ktorými práca narába a zhrniem typické tvrdenia popieračov holokaustu. V druhej časti sa zaoberám históriou, rozvojom a prejavmi popierania holokaustu, pričom sa najprv sústredím na vznik a rozvoj fenoménu v Európe a USA. Potom sa venujem popieraniu v arabskom/moslimskom svete a jeho spätnému vplyvu na „západný“ svet a následne stručne zhrniem rozšírenie tohto fenoménu aj do iných častí sveta. Na záver tejto časti som zaradila ešte popieranie holokaustu v Sovietskom zväze a komunistických krajinách strednej a východnej

Európy, ktoré som nechcela z výkladu úplne vypustiť, pretože dobre ilustruje spôsob, akým sa tento fenomén prejavil v podruží totalitnej ideológie. V poslednej časti rozoberám ciele a metodológiu popieračov, pričom sa pokúšam poukázať na širší kontext ich činnosti a nakoniec uvádzam vybrané zistenia sociologických prieskumov, ktoré naznačujú nakoľko úspešne tvrdenia popieračov o holokauste prenikli do širšieho povedomia spoločnosti a takzvané „zlúdoveli“.

1. Čo je popieranie holokaustu

V tejto časti práce definujem základné pojmy, ktoré budú v práci používané a teda antisemitizmus, genocída, holokaust a popieranie holokaustu ako forma antisemitizmu. Zároveň sa pokúsim poukázať tiež na ich spoločenský význam. Následne popíšem vybrané typické tvrdenia popieračov.

1.1 Definície pojmov

Preto, aby sme sa mohli zaoberať popieraním holokaustu ako spoločenským javom, ktorý v sebe spája viacero tradičných antisemitských prístupov, a je teda považovaný za formu antisemitizmu, je potrebné definovať čo rozumieme pod pojmom antisemitizmus. Keďže tvrdenia popieračov holokaustu útočia na holokaust, je pre porozumenie kontextu diskusie nevyhnutné vysvetliť tiež pojmy holokaust a genocída. Po objasnení týchto kľúčových pojmov je možné pristúpiť k problematike samotného popierania holokaustu.

1.1.1 Antisemitizmus

Neexistuje jednotná a všeobecne prijímaná definícia antisemitizmu, ktorý počas svojej existencie prešiel viacerými historickými fázami vývoja, avšak pre potreby výskumu antisemitizmu, identifikovanie antisemitských incidentov a návrhov možných legislatívnych opatrení, týkajúcich sa antisemitizmu, vznikla nutnosť definovať tento jav tak, aby jeho definícia v sebe zahŕňala všetky relevantné aspekty tohto fenoménu v súčasnosti. O takúto pracovnú definíciu sa pokúsilo Európske monitorovacie centrum rasizmu a xenofóbie (The European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia – EUMC). Antisemitizmus definuje nasledovne: „Any acts or attitudes that are based on the perception of a social subject (individual, group, institution, or state) as ‚the (‚deceitful‘, ‚corrupt‘, ‚conspiratorial‘, etc.) Jew‘.“ [EUMC 2004: 238] Hoci sa definícia v praxi využíva, bola neskôr kritizovaná ako v určitých prípadoch nejasná alebo zavádzajúca. V reakcii na ňu navrhol Kenneth Stern, expert na antisemitizmus pôsobiaci pri American Jewish Committee (AJC), v spolupráci s ďalšími expertmi, inú definíciu:

„Antisemitizmus je určitý spôsob vnímania Židov, ktorý môže byť vyjadrený ako nenávisť k Židom. Slovné a fyzické prejavy antisemitizmu môžu byť namierené voči židovským, alebo nežidovským osobám a/alebo voči ich majetku, voči inštitúciám židovskej komunity a náboženským zariadeniam. Tieto prejavy môžu tiež napádať Izraelský štát, vnímaný ako reprezentanta židovskej pospolitosti. Antisemitizmus opakovane viní Židov, že konšpirujú s cieľom poškodiť ľudstvu a je často používaný v rámci obvinení Židov zo „všetkého zlého“ v spoločnosti. Býva vyjadrovaný slovom, písmom, vizuálnou formou či činom, pričom využíva zlomyseľné stereotypy a záporné charakterové vlastnosti.“ [Stern 2006: 79]

Definíciu prijala Európska únia a OBSE. Podobné definície však nehovoria o spoločenskom význame, alebo závažnosti daného javu. V tomto ohľade nám viac napovie Arendtová:

„Politický vývoj dvadsiateho storočia zahnal židovský národ do bouřlivých událostí; židovská otázka a antisemitizmus, z hlediska světové politiky relativně nevýznamné jevy, se staly katalyzátorem nejprve vzestupu nacistického hnutí a poté stály u zrodu organizované struktury třetí říše, v níž každý občan musel prokázat, že *není* Židem, a světové války, jejíž krutost předčila předchozí válečné konflikty a konečně také bezprecedentního zločinu genocidy zálapadní civilizace.“ [Arendtová 1996: 17]

1.1.2 Genocída a holokaust

Podobne ako antisemitizmus aj pojmy genocída a holokaust čelia problému výstižnej definície. Jehuda Bauer vysvetľuje, že termín holokaust je zreteľne spätý s genocídou, pretože patrí k rovnakému druhu ľudskej činnosti, no napriek tomu sú medzi nimi odlišnosti. Genocídu definuje ako „naplánovaný pokus zničiť národnú, etnickou, náboženskou alebo rasovou skupinu [...], provázený selektívnym masovým vyvražďovaním členů cílové skupiny. Holocaust pak je radikalizovanou genocidou: je to (předem) naplánovaný pokus fyzicky zlikvidovat každého jednotlivého člena etnické, národní nebo rasové skupiny.“ [Bauer 2009: 29]

Termín holokaust sa používa pre pomenovanie pokusu nacistického Nemecka a jeho kolaborantov o systematické vyhladenie židovskej populácie, ktoré prebiehalo medzi rokmi 1941 až 1945. Počas tohto obdobia bolo masovo zavraždených medzi päť a šesť miliónov Židov, čo predstavovalo zhruba polovicu židovskej populácie v Európe. [www.holocaustdenialontrial.org] Počas holokaustu došlo tiež ku genocíde Rómov a

Sintov, Ďalšími obeťami nacistického režimu boli politický disidenti, zdravotne a mentálne handicapovaní ľudia, Jehovovi svedkovia, homosexuáli a vojnoví zajatci. Avšak genocída Židov, alebo holokaust, či Šoa, je považovaná v histórii za bezprecedentnú práve kvôli motívu vrahov, kedy s vyriešením tzv. „Židovskej otázky“ bola stotožnená celá budúcnosť ľudstva [Bauer 2009: 38] a toto bolo postavené nad ostatné vojenské úspechy. Holokaust dnes figuruje ako symbol genocídy, rasizmu, xenofóbie a antisemitizmu, [Bauer 2009: 11] no má tiež svoju druhú stranu, nad ktorou sa vo svojom diele *Modernita a holokaust* zamýšľal Zygmunt Bauman:

„Holocaust byl jedinečným setkáním starých napětí, která modernita ignorovala, bagatelizovala či neuměla řešit, s mocnými nástroji racionálního a efektivního jednání, jež zrodil moderní vývoj sám. Přestože jejich setkání bylo jedinečné a předpokládalo vzácnou kombinaci okolností, faktory, které se tu spojily, byly a stále jsou všudypřítomné a „normální“. „Holocaust byl velkou lidskou tragédií. Byl ale také poučením, které není radno zapomínat nebo překrucovat.“ [Bauman 2010: 15,17]

1.1.3 Popieranie holokaustu

Popieranie existencie holokaustu je jav, ktorý má korene v antisemitizme a je súčasťou širšej antisemitskej ideológie. Za popieranie holokaustu sú považované tvrdenia, ktoré navzdory faktom protirečia všeobecne uznávaným historickým zisteniam o holokauste, či už ich úplne popierajú alebo nepravdivo relativizujú a minimalizujú. Holokaust prezentovaný ako podvod a mýtus vytvorený židovskou komunitou je zvyčajne súčasťou konšpiračných teórií, v ktorých Židia manipulujú médiami, spoločenským a politickým dianím vo svoj prospech a s cieľom škodiť „ostatným“. Popierači sa štylizujú do role historikov a týmto spôsobom vytvárajú ilúziu racionality, za ktorou skrývajú svoje extrémistické názory.

1.2 Typické tvrdenia popieračov holokaustu

Základným tvrdením popieračov holokaustu, takzvaných „historických revizionistov“, je, že holokaust je mýtus, propagačný podvod, intriga, ktorej cieľom je vydierať Nemecko, získať peniaze prostredníctvom reparácií a vynútiť si podporu na založenie štátu Izrael. Z tejto úvahy pre popieračov vyplýva, že k vyvraždeniu zhruba šiestich miliónov Židov behom druhej svetovej vojny vôbec nedošlo. Ďalším typickým

tvrdením je, že plynové komory neexistovali, nemohli fungovať alebo slúžili len na dezinfekciu a odvšivenie. Istá línia argumentov pripúšťa, že Židia síce boli zajatí, no zomreli len v obmedzenom počte a nie v dôsledku systematického nacistického vyvražďovania, ale v dôsledku vojnového strádania, chorôb, prípadne vinou „extrémistických živlov“. „Revizionisti“ rozhodne popierajú, že by genocída bola výsledkom systematickej nastickej politiky. Charakteristickou oblasťou argumentov je polemika s počtom obetí, tzv. „hra s číslami“, až po tvrdenia, že Židia nie sú obeť holokaustu a kolaborovali s nacistami. Iný typ argumentov sa týka roly Adolfa Hitlera v celom procese. Ide o zavádzajúce špekulácie, či Hitler nariadil vyvražďovanie Židov alebo či o ňom vôbec vedel.

Dôležitým prvkom popierania holokaustu sú útoky na historické dôkazy, kde popierači spochybňujú kapacitu kremáčnych pecí a tvrdia, že v tak krátkom čase nebolo možné usmrtiť toľko ľudí. Populárnym je tvrdenie, že na „údajných“ plynových komorách neexistujú žiadne otvory, ktorými mal byť vhadzovaný Cyklón B a často sa dočítame, že sa v skutočnosti jednalo o protiletcké kryty. Nakoniec možno ešte spomenúť úsilie, ktoré popierači vynakladajú nato, aby „dokázali“, že známy denník Anne Frankovej je lož. Všetky tieto a mnohé iné tvrdenia popieračov holokaustu sú nepravdivé a boli preukázateľne vyvrátené. Kľúčovú rolu v tomto procese zohral súd z Davidom Irvingom, ktorému sa venujem bližšie v druhej časti. Zároveň existuje umiernenější prúd „historického revizionizmu“, ktorý predstavujú tzv. „relativisti“. Charakteristickou črtou tohto prúdu je bagatelizovanie významu holokaustu. Prehlásenia, že Židia síce počas druhej svetovej vojny trpeli, ale nie viac než iní, či naopak – nacistický režim nebol o nič horší než iné režimy. S tým súvisí najmä v arabskom svete populárne tvrdenie, že zločiny, ktoré pácha Izrael (Židia) sú horšie ako nacistické zločiny.

2. História, rozvoj a prejavy popierania holokaustu

V tejto časti práce sa zameriam na kľúčové udalosti a osobnosti v histórii popierania holokaustu a pokúsím sa zmapovať nárast popularity tohto fenoménu v rozličných častiach sveta až po jeho prejavy v súčasnosti.

2.1 Revizionizmus ako cesta k popieraniu holokaustu

Popierači holokaustu svojou argumentáciou nadviazali na tvrdenia revizionistov prvej a druhej svetovej vojny. V snahe vystupovať na verejnosti ako pokračovatelia tohto prúdu a tým budiť zďanie historikov, sa začali označovať tiež ako historický revizionisti. Toto označenie je však zavádzajúce, pretože medzi nimi a pôvodnými revizionistami existujú zásadné rozdiely.

Pôvodný historický revizionizmus je legitímny historiografický smer, ktorý vychádza z historickej tradície, ktorá vo všeobecnosti kritizovala históriu ako služku vládnej politiky. Ako taký spochybňuje všeobecne prezentované a prijímané tvrdenia tradičnej historiografie a snaží sa o nové skúmanie a interpretáciu historických udalostí. Jeho zakladateľmi boli americkí historici v 20. rokoch, ktorí nesúhlasili s tým, ako boli prezentované udalosti okolo prvej svetovej vojny. Jediným priamym spojovacím článkom medzi týmito historikmi a neskoršími popieračmi holokaustu je Harry Barnes, ktorý bol aktívnym v povojnových revizionistických kruhoch a medzi prvými sa stal zástancom popierania holokaustu v Amerike. V roku 1947 napísal pamflet *The Struggle Against Historical Blackout*, v ktorom hájil tézu, že za druhú svetovú vojnu boli v skutočnosti zodpovedný Spojenci a Nemecko bolo vinené neprávom, pričom svoju rolu v prezentovaní tohto falošného obrazu zohrali tradiční historici. Počas 60. rokov sa pripojil k popieračom holokaustu a pokračoval v tvrdeniach, že akcie Spojencov boli omnoho horšie než nemecké vojnové zločiny. Podobné tvrdenia revizionistov po druhej svetovej vojne, ktoré sa snažili rehabilitovať Nemecko na úkor Spojencov, či spochybňovali Norimberský proces, predstavujú jeden z oporných bodov v ideológii popieračov. Tí neskôr prevzali tieto argumenty a snažili sa pomocou nich doložiť, že holokaust nebol jediný prípad, kedy verejnosť naletela na výmysly ortodoxnej histórie. Avšak dôležitý rozdiel medzi povojnovými revizionistami a popieračmi holokaustu tkvie v tom, že síce prví relativizovali a obhajovali rolu nacistického Nemecka, no netrúfli si nacistické zločiny popierať. Napriek tomu svojou činnosťou vybudovali základy pre budúce popieranie holokaustu a poskytli mu alibi – boj za historickú pravdu. [Lipstadtová 2006a: 56-76, Laqueur 2007: 126-128, holocaustdenialontrial.org]

2.2 Prvá generácia popieračov

Narozdiel od neskorších popieračov, prvá generácia, ktorej hlavnými protagonistami boli Bardeche, Barnes, App a Rassinier, bola ešte otvorene antisemitská. Aj keď títo popierači tvrdili, že nacistické zločiny boli zveličené, alebo vymyslené, vždy dodávali, že nech sa už stalo čokoľvek, Židia si to zaslúžili. Tento štýl argumentácie sa stal pre neskorších popieračov neprijateľným, keďže podkopával ich snahu pôsobiť vierohodne. [Lipstadtová 2006a: 80, 81] K zmene metód došlo v 70. rokoch a významne sa na nej podieľal Arthur Butz, ktorý začal používať sofistikovanejší, pseudovedecký štýl s predstieranou objektivitou.

2.2.1 Počiatkový rozvoj v Európe

Rozvoj prvej generácie prebiehal spočiatku predovšetkým vo Francúzsku. V roku 1947 začal Maurice Bardeche ako prvý tvrdiť, že plynové komory sa využívali k dezinfekcii a nie zabíjaniu a dôkazy o holokauste sú sfaľované. Bardeche sa nikdy netajil tým, že je presvedčený fašista a z tohto dôvodu sa k nemu dnešní popierači otvorene nehlásia, no paradoxne jeho výrok: „Nezastávam se Německa. Zastávám se pravdy.“, sa stal ich krédom. [Lipstadtová 2006a: 78]

Dôležitou postavou v dejinách popierania holokaustu je Paul Rassinier, francúzsky socialista, väznený v koncentračných táboroch Buchenwald a Dora. Rassinier je autorom rady publikácií, ktoré sú zmesou poloprávd a úplných lží. Jeho prvé práce sa tvrdeniami odlišujú od neskorších, ako je to ostatne pre túto generáciu typické, keďže bezprostredne po vojne si nedovolili prejsť priamo k úplnému popieraniu. Rassinier sa spočiatku zameriaval na spochybňovanie svedectiev preživších a obhajobu SS. Tvrdil, že ak aj došlo v táboroch k určitým excesom, mohli za to väzni sami. Jeho najextrémnejším výrokom z tejto rady je vyhlásenie, že internácia ľudí v koncentračných táboroch bola „gestom súcitu“ – snaha ochrániť a napraviť väzňov. [Lipstadtová 2006a: 83] V 60. rokoch prešiel k tvrdeniam, že plynovú komoru nikdy nevidel a teda holokaust je lož a výsledok spojenecko-židovských intríg, ktorých cieľom je vydierať Nemecko. [Laqueur 2007: 127] Ako motív mu poslúžila „odveká židovská láska k peniazom“. Z tohto dôvodu podľa neho Židia zveličovali počet obetí holokaustu, aby získali viac finančných prostriedkov na reparáciách. „Podle nich zemřelo šest

milionů lidí, ale ve skutečnosti nejmíň čtyři pětiny z těchto šesti milionů ,byly na konci války živé až moc‘.“ Ako upozorňuje Lipstadtová, toto tvrdenie nie je pravdivé, pretože výška reparácií sa neodvodzovala od počtu mŕtvych, no napriek tomu zostalo medzi popieračmi veľmi obľúbené. Rassinier súčasne spochybnil všetkých historikov holokaustu, že pracujú pre Židov. [Lipstadtová 2006a: 84-86]

2.2.2 Presun do Spojených štátov

Ťažisko popierania sa neskôr prenieslo do USA. Významnú rolu zohrali spomínaní Barnes, App a Hoggan. Všetci z nich boli presvedčenými antisemitami, ako dokazujú mnohé ich vyhlásenia, no napriek tomu prišli s novou kľučkou – osoby v pozadí celého podvodu, čiže Židov a politikov (v područí Židov), začali viniť zo zastrasovania a z toho, že každého kto sa rozhodne vedecky preskúmať mýtus holokaustu hneď onálepkujú ako antisemitu. Austin App rozvinul v súvislosti s popieraním holokaustu tradičný argument moderného antisemitizmu o židovskej kontrole médií a manipulácii verejnou mienkou. Do studnice argumentov popieračov ďalej prispel tvrdením, že Tretia ríša fungovala príliš dobre nato, aby sa nejakým Židom podarilo pred vyhladením uniknúť a teda keby sa nacisti o to naozaj usilovali, bolo by sa im to podarilo. No jeho hlavným príspevkom je osem „nevyvrátiteľných tvrdení“, ktoré sa stali východiskovými postulátmi popierania holokaustu a boli prijaté ako základné princípy kalifornským Inštitútom pre historickú revíziu (Institute for Historical Review – IHR), ktorému sa podrobnejšie venujem na strane 11. Lipstadtová ich zhŕňa do troch kategórií: „Za prvé očisťujú nacisty na základe toho, že nikdy neměli v plánu vyhladiť Židy [...]. Za druhé legitimizujú zabíjení Židů [...]. Za třetí vinu za udržování tohoto podvodu svalují na Izrael a židovské vůdce a vědce, kteří mají materiální a politický zájem na jeho šíření.“ [Lipstadtová 2006a: 119-120, 128-135]

Význam tejto generácie na vývoj fenoménu popierania holokaustu je zrejmý. Spoločne vytvorili akúsi osu, od ktorej sa už ďalšie generácie neodchyľujú. Taktika popieračov sa postupne stáva sofistikovanejšou, no ich argumenty vo svojej podstate zostávajú rovnaké.

2.3 Inštitucionalizácia popierania holokaustu a ďalší rozvoj v Európe a USA

Madzi najznámejších nasledovníkov prvej generácie patria v Británii Richard Harwood a David Irving, vo Francúzsku Robert Faurisson a Roger Garaudy, vo Švédsku pôsobiaci Ahmed Rami a v USA a Kanade Artur Butz, Ernst Zündel, Fred Leuchter a ďalší, zoskupení predovšetkým okolo IHR. Dôležité udalosti, ktoré ovplyvnili vývoj fenoménu popierania holokaustu, bola jeho inštitucionalizácia v USA založením IHR, a súdy s poprednými popieračmi. Príznačným pre toto obdobie sú zároveň občasné mediálne vyjadrenia verejne činných osôb, ktoré sú naklonené myšlienke popierania holokaustu. Súčasnému nárastu popularity popierania holokaustu v arabskom/moslimskom svete sa venujem osobite v ďalšej časti.

2.3.1 Harwood, Butz a Institute for Historical Review

V roku 1974 vyšla v Británii brožúra nazvaná „Zomrelo skutočne šesť miliónov? Konečne pravda.“ Pod pseudonymom Richard Harwood ju napísal Richard Verall, vydavateľ časopisu *Spearhead*, periodika britskej pravicovej neofašistickej organizácie Národná fronta. Ako udáva Lipstadtová, táto brožúra bola ďalších desať rokov hlavnou britskou prácou o popieraní holokaustu, ktorá prenikla k širšej verejnosti a distribuovalo sa je viac než milión výtlačkov vo viac než štyridsiatich krajinách. [Lipstadtová 2006a: 140-142]

Spôsob, akým bola písaná literatúra popierajúca holokaust významne zmenil Artur Butz v jeho knihe „Podvod dvacátého storočia“. Butz, profesor elektroinžinierstva, si dal záležať, aby vytvoril dojem serióznosti a objektívnosti. V knihe používa pseudovedecký tón a dokonca predstiera, že je kritický k nacionalistickému antisemitizmu a iným popieračom. Lipstadtová však jeho počín uvádza na pravú mieru: „I přes zdání nestranné vědeckosti je Butzova kniha plná stejných výrazů tradičního antisemitizmu, germanofilství a konspirační teorie jako popíračské pamflety vydané těmi nejprimitivnějšími neonacistickými skupinami.“ [Lipstadtová 2006a: 165]

V roku 1955 založil Willis Carto Liberty Lobby, ktorú počas jej činnosti Liga proti hanobeniu (Anti-Defamation League – ADL) označila za najvplyvnejšiu propagandistickú organizáciu pravicového extrémizmu v USA. V roku 1979 zakladá Carto ďalšiu organizáciu, kalifornský Inštitút pre historickú revíziu (IHR). Poslaním IHR je šíriť naprieč americkou spoločnosťou myšlienku o tom, že holokaust je podvod. Z IHR sa čoskoro stala vplyvná inštitúcia, ktorá zastrešuje známych popieračov. Pod rúškom predstieranej vedeckej činnosti začal inštitút publikovať *Journal of Historical Review* a usporiadať každoročné konferencie, ktoré slúžili na stretávanie sa a udržiavanie kontaktov pre popieračov, antisemitov a neonacistov z celého sveta. Medzi účastníkov týchto konferencií patrili napríklad David Duke, neonacista, bývalý člen Ku Klux Klanu a politik, David Irving, do súdu s Lipstadtovu uznávaný britský historik. V roku 1993 sa IHR rozišiel s Cartom a jeho novými riaditeľom sa stal Mark Weber. Inštitút začal postupne upadať. *Journal of Historical Review* prestal vychádzať od roku 2002 a posledná konferencia sa konala v roku 2004, ktorú IHR organizovalo spolu s neonacistickou organizáciou National Alliance. Napriek tejto skutočnosti sa IHR významne podieľal na propagácii popierania holokaustu. V súčasnosti internetové stránky IHR sprístupňujú množstvo antisemitských materiálov a s inštitútom sa spája tiež činnosť *Committee for Open Debate on The Holocaust* (CODOH), ktorá výzvami na „otvorenú debatu“ (existencie holokaustu) prenikla v USA do univerzitného prostredia. Do širšieho povedomia verejnosti sa IHR dostal práve vďaka afére „Mermelstein“, ktorá súvisí s jej činnosťou. Tejo afére sa venujem v nasledujúcom odseku. [Stern 2001, 2006, www.adl.org, www.antisemitism.org]

2.3.2 Popierači pred súdom

Na medzinárodnej revizionistickej konferencii v septembri 1979 vyhlásil IHR, že zaplatí 50 000 dolárov každému, kto vierohodne „dokáže“, že nacisti vraždili Židov v plynových komorách. Tento ťah mal upútať pozornosť médií a zvýšiť publicitu inštitútu. Na výzvu rozoslanú známym osobnostiam, ktoré prežili holokaust, zareagovali Mel Mermelstein a tiež Simon Wiesenthal, ktorý od nej neskôr odstúpil, pretože členmi poroty, ktorá mala posudzovať predložené dôkazy, mali byť Robert Faurisson, Arthur Butz a Ditleib Felderer, známi antisemiti a popierači. Mermelstein, ktorý prežil Osvienčim a jeho rodina zahynula počas holokaustu, požadované dôkazy predložil

a keď ich IHR neuznal, Mermelstein inštitút zažaloval a so svojou žalobou vyhral. V oficiálnom prehlásení súdu zaznelo: „Holocaust je neoddiskutovateľný, prokázateľný fakt, ktorý nemôže byť predmetom rozumné diskuse.“ IHR však čiastku naďalej odmietol vyplatiť a tak mu v roku 1985 súd nariadil zaplatiť Mermelsteinovi sumu 90 000 dolárov a tiež ospravedlnenie za bolesť a ujmu, v ktorom musel IHR doslova zopakovať rozhodnutie súdu. V každom prípade Wiesenthalova reakcia na výzvu a následná pozornosť, ktorú prípad vyvolal, poslúžila pre IHR ako vítaná reklama. [Kulka 1993: 67, Lipstadtová 2006a: 178-182, www.holocaustdenial.com]

Ďalším kľúčovým bodom v histórii popierania holokaustu je prípad Ernsta Zündela, nemeckého občana a autora knihy *The Hitler We Loved and Why*. Zündel žil v 80. rokoch v Kanade, kde ho obžaloval súd z vedomého popierania holokaustu. Na súde ho obhajoval Faurisson, ktorý najal Freda Leuchtera, aby overil v Poľsku skutočnú existenciu plynových komôr. Leuchter napísal správu, v ktorej „vedecky“ vyvracia existenciu plynových komôr. Táto správa nebola pripustená ako dôkaz a neobstála ani neskôr počas súdu s Davidom Irvingom, pretože spôsob akým Leuchter dokazuje neexistenciu plynových komôr je nezmyselný a je „viac než čo iného výrazom diletantizmu jeho tvúrce.“ [Černý 2007: 186] Napriek tomu Leuchterova správa neskôr vyšla knižne s Faurissonovým predslovom a neprekvapujúco je stále citovaná inými popieračmi. Na Davida Irvinga, ktorý svedčil v Zündelovom prípade, spomínaná správa natoľko zapôsobila, že sa pod jej vplyvom stotožnil s ideou popierania holokaustu. Jeho dovtedajšie publikácie boli v tomto smere skôr relativistické a snažili sa očistiť Hitlera [Lipstadtová 2006a: 201-231; 2006b: 173-185, Stern 2006: 82-85], no potom začal bezostyšne vyhlasovať:

„I say quite tastelessly in fact that more woman died on the backseat of Edward Kennedy's car at Chappaquiddick than ever died in a gas chamber in Auschwitz. Oh, you think that's tasteless. How about this? There are so many Auschwitz survivors going around, in fact the number increases as the years go past, which is biologically very odd to say the least, because I am going to form an Association of Auschwitz survivors, survivors of the Holocaust and other liars or the A-S-S-H-O-L-S.“ [Irving citovaný in Stern 2006: 84]

V roku 1993 vyšla kniha Debory Lipstadtovej *Popírání holocaustu: Sílicí útok na pravdu a paměť*. Lipstadtová v nej okrem iného píše o Irvingovi: „Irving je jedním z nejnebezpečnějších mluvčích popírání holocaustu. Je obeznámen s historickými

doklady, ktoré prekrucuje tak dlouho, dokud nevyhoví jeho ideologickým sklonom a politickému programu.“ [Lipstadtová 2006a: 229] V roku 1996 Irving zažaloval Lipstadtovú a vydavateľstvo Penguin za úražku na cti. Pred súdom tvrdil, že Lipstadtová poškodila jeho povesť historika. Irving súd nakoniec prehral. V apríli 2000 bol zverejnený 349 stránkový rozsudok, v ktorom sa uvádza:

„Obvinění, která jsem zhledal v podstatě pravdivými, zahrnují obvinění, že Irving z vlastních ideologických důvodů vytrvale a záměrně dezinterpretuje a manipuluje historickými důkazy; že z týchž důvodů vykresluje Hitlera v neoprávněně příznivém světle, zvláště ve vztahu k jeho postoji a odpovědnosti za zacházení s Židy; že je aktivním popíratelem holocaustu; že je antisemita a rasista a že se spolčuje s pravicovými extrémisty, kteří prosazují neonacismus.“ [Rozsudek, 13.167 citované in Eaglestone 2005: 9]

Rozsudok bol v konečnom dôsledku k Irvingovi omnoho tvrdší, než pôvodné vyjadrenie Lipstadtovej. Počas procesu obhajoba vypracovala viacero odborných posudkov, v ktorých nielenže dokázala, že v prípade Irvingových historických publikácií nejde o žiadne „kontroverzné názory“, ale o lži a zámerné manipulácie s faktami, no zároveň vyvrátila argumenty, ktoré popierači s obľubou používajú. [Lipstadtová 2006b] Širší význam súdneho procesu spočíval v podnete, ktorý zadal k otázkam týkajúcim sa roly a úlohy histórie a predstavy, čo to vôbec história je, tak ako nad ním uvažuje Eaglestone, ktorý dospieva k záveru, že popieranie holokaustu vôbec nepatrí do žánru histórie, ale je vo svojej podstate kamuflážou antisemitskej rasovej neznášanlivosti. [Eaglestone 2005: 58]

2.4 Popieranie holokaustu v arabskom/moslimskom svete

K systematickému popieraniu holokaustu, ktoré je často legitímnou súčasťou oficiálnej propagandy, dochádza v moslimskom svete. Antijudaizmus, antisemitizmus a popieranie holokaustu sú populárnymi témami médií a politických vyjadrení. Argumenty popieračov zostávajú v podstate rovnaké, hlavný rozdiel oproti „západnému“ svetu spočíva predovšetkým vo funkcii, ktorú popieranie holokaustu v moslimskej spoločnosti plní. [Nordbruch 2003; Tydlitátová 2006]

2.4.1 Nárast fenoménu – priaznivé podmienky

Holokaust začal byť v arabskom svete ústrednou témou v 70. rokoch. Na rozdiel od Európy tu podnecovaniu nenávisti nebránili žiadne zákony, v dôsledku čoho prebiehalo rozširovanie antisemitských postojov omnoho priamočiarejšie a otvorenejšie. Tvrdenia dokazujúce, že holokaust sa nikdy nestal a keby, tak je ospravedlniteľný, sa stali náplňou článkov, filmov, dokumentov a konferencií. [Lacqueur 2007: 131]

Tydlitátová vysvetľuje, že antijudaizmus je na Prednom východe možné vystopovať už v 19. storočí ako jednu z ideológií podporujúcich rodiači sa arabský nacionalizmus. Ako ďalší zdroj uvádza „historický antisemitizmus evropských kolonizátorů“. Zdá sa, že výrazné oživenie protižidovských postojov v 20. storočí je tiež buď priamo importované z Európy alebo pôvodné prejavy antijudaizmu sú európskym antisemitizmom posilnené. [Tydlitátová 2006: 24, 25] Nordbruch upozorňuje, že tento import v kontexte izraelsko-arabského konfliktu zďaleka nie je náhodný jav. „I když je popírání šoa – stejně jako antižidovské stereotypy v karikaturách a článkách – identifikováno jako projev antisemitismu, je jím obvykle jako aktivní prvek izraelsko-palestinského konfliktu a jako nástroj delegitimizace státu Izrael.“ [Nordbruch 2003: 16] Arabský a moslimský antisemitizmus je teda potrebné chápať ako dôsledok, nie príčinu, arabského nepriateľstva voči štátu Izrael.

Arabskí popierači holokaustu prevzali tradičné argumenty európskych antisemitov, o čom svedčí jednak obľúbenosť klasických antisemitských diel ako *Protokoly sionských mudrcov* alebo Hitlerov *Mein Kampf*, ktoré sú v islamských krajinách znovu vydávané, no tiež popularita, akej sa tu dostáva predným popieračom holokaustu. Tí sú v spoločnosti prezentovaní ako mučeníci za pravdu a legitímni kritici „západní zkaženosti a mravního relativismu“. [Tydlitátová 2006: 26]

Základná logika, ktorá činí popieranie holokaustu v arabských krajinách tak prítlačlivým, je jednoduchá – holokaust legitimizuje vznik štátu Izrael v očiach sveta. Ak sa holokaust nikdy nestal, oprávnenie existencie štátu Izrael neexistuje. Rovnakým smerom miera výroky, ktoré popierajú akúkoľvek historickú spojitosť medzi židovským ľudom a zemou Izrael. Počínanie Židov, či sionistov, ktorí si vymysleli holokaust, aby tým ospravedlnili okupáciu arabskej krajiny, sa v kontexte týchto tvrdení

stáva obzvlášť odsúdeniahodným. Vzhľadom na tento spôsob uvažovania je príznačný obrovský úspech, ktorý si v arabských krajinách získala kniha Rogera Garaudyho *Zakladateľské mýty izraelskej politiky*. Garaudy bol po jej vydaní v roku 1998 odsúdený parížskym súdom za porušenie Gayssotovho zákona, ktorý trestá popieranie šoa a podnecovanie k antisemitizmu ako zločin. Arabskí politici, intelektuáli, médiá a združenia vyjadrovali Garaudymu intenzívnu podporu. [Nordbruch 2003: 17]

Tydlitátová uvádza, že tento nový impulz pre arabský antijudaizmus v podobe tvrdenia o zámernej spolupráci sionistov s nemeckými nacistami s cieľom po vojne vymôcť založenie židovského štátu, prenikol na Predný východ z oblasti sovietskej propagandy. [Tydlitátová 2006: 25] Mnohé články v arabskej tlači porovnávajú sionizmus s nacizmom a vykresľujú ho ako „rasistické koloniálne hnutie“, alebo jednoducho formu nacizmu. Tieto články zároveň často popierajú holokaust. Absencia rozdielu medzi antisionistickými a antinacistickými vzorcami je charakteristická predovšetkým pre ľavicových autorov, ktorí zdôrazňujú údajné nacistické prvky izraelskej politiky. Nordbruch uvádza ako príklad článok periodika *al-Šahíd*, v ktorom sa píše: „jediný rozdiel medzi Osvätením a tábory vytvorenými sionistami v Palestíně spočíva v mieste a čase.“ [Nordbruch 2003: 17-21]

Podobné tvrdenia často plynule prechádzajú k úvahám obviňujúcim tzv. „sionistickú lobby“ z presadzovania svojich finančných záujmov vo svete a vyvíjania politického nátlaku na medzinárodné organizácie, štáty a pápeža, aby myšlienku holokaustu udržali nažive. Konšpiračné teórie, ktoré tvoria jednu z hlavných zložiek moderného antisemitizmu a sú charakteristické svojou príťažlivosťou pre ľudí z rôznych častí politického spektra, sú v islamskom svete veľmi obľúbené. Medzi tunajšie špecifikum patria tvrdenia, že Židia/sionisti riadia svetové sprisahanie s cieľom podrývať arabský vplyv vo svete a za útokmi z 11. septembra alebo vo všeobecnosti za útokmi radikálnych islamských skupín, v skutočnosti stojí Mosad (Židia). [Laqueur 2007: 182-184, Nordbruch 2003, Tydlitátová 2006]

Je potrebné pristaviť sa pri skutočnosti, že mnoho z týchto vyjadrení sa netýka priamo Židov, ale sionistov. Ich autori, podobne ako Garaudy, predstierajú, že ich kritika je namierená len voči sionizmu ako politickému hnutiu. Objektívna kritika sionizmu, či Izraelskej politiky, určite nemôže byť považovaná za antisemitizmus.

Problémom je fakt, že anti-sionizmus je nezriedka prostriedkom umožňujúcim vyhnúť sa vyjadreniu otvorene antisemitských postojov. Tydlitátová a Nordbruch obaja upozorňujú na skutočnosť, že v moslimskej spoločnosti postupne začínajú byť výrazy „sionistický“ a „židovský“ používané ako synonymá. [Nordbruch 2003: 20,21; Tydlitátová 2006: 24]

2.4.2 Popieranie holokaustu ako súčasť propagandy

Popieranie holokaustu ako súčasť oficiálnej politiky a propagandy môžeme v určitej miere pozorovať vo všetkých krajinách Stredného východu. Výrazným javom je v Iráne. Iránsky prezident Mahmúd Ahmadínedžád je známy svojimi výrokmí, v ktorých popiera holokaust. V roku 2001 bola po medzinárodnom nátlaku zrušená konferencia, ktorú organizoval IHR v Bejrúte. Na tento neúspech zareagoval Irán tým, že v roku 2006 usporiadalo iránske ministerstvo zahraničných vecí konferenciu s názvom „Review of the Holocaust: Global Vision.“ Konferencia spojila prívržencov z rád extrémnej pravice, radikálnych anti-izraelských a pro-palestínskych aktivistov a tiež islamských fundamentalistov.

Spomínaným pro-palestínskym aktivistom a palestínskym politikom je rétorika popierania holokaustu taktiež blízka. Napríklad súčasný prezident palestínskej samosprávy Mahmúd Abbás vo svojej dizertačnej práci „The Other Side: the Secret Relationship Between Nazism and Zionism“ považuje holokaust za „Zionist fantasy“. Hamas vo svojej Charte cituje *Protokoly sionských mudrcov* a jeho lídri bežne popierajú holokaust. Tieto tvrdenia dokonca prenikli aj do palestínskych učebníc. Sýrsky prezident Bashar al-Assad zase označuje politiku Izraela voči Palestíne za holokaust a odmieta, že by medzi týmito skutočnosťami existovali nejaké zásadné rozdiely. [Stern 2006: 89,90; Tydlitátová 2006: 25-27, www.adl.com] Známy egyptský hrdina panarabských nacionalistov Gámal Abd an-Násir sa vyjadril narovinu: „Nikdo, ani ten najväčší hlupák, nebere lež, že bolo zabito šesť miliónů Židů, vážně.“ [an-Násir citovaný in Lacqueur 2007: 132] Nedávno sa svojimi výrokmí zviditeľnil aj egyptský politik Ahmed Ezz El-Arab, keď v interview pre *Washington Times*, ktoré paradoxne vzniklo počas jeho účasti na Konferencii ľudských práv a demokracie v Budapešti (28.6. 2011), poprel existenciu holokaustu a toto svoje tvrdenie ďalej podoprel nepravdivými

argumentmi, ktoré popierači zvyčajne používajú. [www.washingtontimes.com] Tieto vyjadrenia sú len akýmsi vrcholom ľadovca a nebol by problém uviesť mnoho im podobných, vyslovených osobnosťami, ktoré sú v arabských, či moslimských krajinách rešpektované, no myslím, že to nie je potrebné.

2.4.3 Antisionizmus a popieranie holokaustu na pôde OSN

Spomínaným postojom arabských krajín a snahe delegitimizovať existenciu štátu Izrael sa podarilo preniknúť aj na pôdu OSN. Desiateho novembra 1975 vydalo Valné zhromaždenie OSN rezolúciu č. 3379, ktorá stanovuje, že: „sionizmus je forma rasizmu a rasovej diskriminácie“ a vyzýva všetky národy aby „sa postavili tejto rasistickej a imperialistickej ideológii“. [OSN 1975] Ako vysvetľuje Stern, táto rezolúcia, ktorá mala oficiálne za cieľ eliminovať prejavy rasovej diskriminácie, podnietila mnohé prejavy antisemitizmu. Stotožnenie sionizmu s rasizmom umožnilo nasledovnú zvrátenú úvahu: Židia sú sionisti. Sionisti sú rasisti a teda Židia sú rasisti. [Stern 2006: 24] Samozrejme už východzia premisa je nepravdivá, keďže nie všetci Židia sú sionisti, no podobným tvrdeniam takéto „nezrovnalosti“ na popularite neuberajú, skôr naopak. Pod touto zámienkou sa v nasledujúcich rokoch objavuje antisemitizmus a antisionizmus prezentovaný na verejnosti ako boj proti rasovej diskriminácii, bez ohľadu nato, že rezolúcia bola v roku 1991 zrušená.

V roku 1976 predniesol delegát Saudskej Arábie na zasadaní rady bezpečnosti OSN prejav, v ktorom ospravedlňoval Hitlerove činy, tvrdil, že denník Anne Frankovej je podvod a celá história židovských masakrov v Osvienčime je vykonštruovanou fikciou a výmyslom sionistov. [Kulka 1993: 66] Prvý ročník *World Conference Against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance* pod záštitou OSN sa konal v Durbane v roku 2001. Konferencia sa niesla v podobnom duchu ako spomínaná rezolúcia, o ktorej obnovenie sa arabské krajiny usilovali, a vyústila do otvorených prejavov antisemitizmu.

Prípravné stretnutie na konferenciu prebiehalo v Teheráne a z toho dôvodu nebolo možné pre židovské organizácie sa naň akreditovať. Výsledný dokument, ktorý sa mal zaoberať tým ako čeliť rasizmu, sa v skutočnosti zaoberal problémom či úplne

poprieť holokaust, alebo ho len zbaviť významu, ktorý mu je pripisovaný. Zúčastnení sa nakoniec dohodli, že slová holokaust a genocída sú synonymá a z toho dôvodu sa slovo holokaust môže používať aj v množnom čísle a má písať s malým počiatočným písmenom. (Pozn.: V angličtine je gramaticky správne „the Holocaust“.) Objavila sa tiež snaha predefinovať význam termínu antisemitizmus.

Samotný priebeh konferencie v Durbane sa zvrhol na kampaň arabských krajín s cieľom delegitimizovať Izrael. Irán a Sýria otvorene popierali holokaust a v prejavoch zazneli mnohé tradičné antisemitské stereotypy. Okrem iných scestných názorov bolo prezentované napríklad tvrdenie, že Arabi sú tiež Semiti a teda by mali byť tiež uvedení na zozname obetí holokaustu a byť zaň odškodnení. USA a Izrael konferenciu predčasne opustili. [Stern 2006: 23-42] Napriek tomu bol v Ženeve v apríli 2009 zorganizovaný druhý ročník, na ktorom sa vopred odmietli zúčastniť Kanada, Izrael, USA, Taliansko, Nemecko, Poľsko, Austrália, Nový Zéland a Holandsko. Počas prejavu Ahmadínedžáda opustilo 24 členských štátov EU rokovaciu halu a Česká Republika ohlásila, že sa na konferenciu už nevráti. Pri desiatom výročí pôvodnej konferencie sa v súčasnosti pripravuje tzv. „Durban III“. Konferencia je naplánovaná na september tohto roku. Miestom konania má byť New York, pritom USA, Kanada a Izrael už vyhlásili, že sa na nej nezúčastnia.

V tomto kontexte je však nutné uviesť, že v roku 2005 vyhlásilo Valné zhromaždenie OSN 27. január za Medzinárodný deň pamiatky obetí holokaustu a v roku 2007 prijalo rezolúciu v ktorej odsudzuje popieranie holokaustu a "vyzýva všetky členské štáty, aby bezvýhradne odmietli akékoľvek popieranie holokaustu ako historickej udalosti, či už ako celku alebo jeho časti", pričom v prvom odseku upozorňuje, že popieranie holokaustu a ignorovanie týchto hrozných udalostí zvyšuje riziko možnosti ich zopakovania. [OSN 2007]

2.4.4 Z „východu“ späť na „západ“

Zaujímavým javom v poslednom období je akýsi „reexport“ antijudaizmu a antisemitizmu z moslimských krajín opäť na „západ“. Antisemitizmus ako dôležitý faktor novej moslimskej ideológie zrejme preniká aj medzi moslimské komunity

v Európe. Posledné správy o stave antisemitizmu v Európskej únii, vypracované EUMC a *European Union Agency for Fundamental Rights* (FRA), sa opatrne zmieňujú o tomto možnom trende vývoja. Určité dáta indikujú, že došlo k zmene v profile páchatel'ov. Kým v minulosti obeť označovali najčastejšie za páchatel'ov sympatizantov radikálne pravicových hnutí, dnes sa čoraz častejšie objavuje opis páchatel'a ako „mladého moslima“, „imigranta“, alebo „osoby Severoafrického pôvodu“. Keďže však neexistujú oficiálne štatistiky páchatel'ov antisemitských činov v EU, je na základe v súčasnosti dostupných dát nemožné overiť tento trend. Správy poukazujú tiež na možnú súvislosť medzi počtom antisemitských incidentov v Európe a udalostiam na Strednom východe. Napríklad v roku 2009 vzrástol počet antisemitských incidentov v monitorovaných krajinách EU, čo reflektuje periódu konfliktu v Gaze. V minulosti počet incidentov vzrástol s vypuknutím druhej intifády a signifikantne sa vystupňoval v apríli 2002 v čase, keď došlo ku kontroverznej okupácii niektorých Palestínskych miest Izraelom. Aj z tohto dôvodu býva antisemitizmus po roku 2000 často označovaný termínom „nový antisemitizmus“. Namierený je predovšetkým voči štátu Izrael, ako reprezentantovi židovskej pospolitosti. [EUMC 2006, FRA 2011] Na iný druh vzájomného vplyvu poukazujú napr. výsledky prieskumu z roku 2003, podľa ktorých 20 percent Nemcov verí, že udalosti z 11. Septembra 2001 vyprovokovali Židia, pričom podobné tvrdenia majú svoj pôvod na Blízkom východe, ako bolo zmienené. [Tydlitátová 2006: 27]

2.5 Popieranie holokaustu a jeho prejavy mimo Európu, USA a moslimské krajiny

Popieranie holokaustu nie je fenoménom vyskytujúcim sa len v Európe, USA a arabských krajinách. V tejto časti uvediem najprv veľmi stručný náčrt aktivít popieračov v doposiaľ nezmiernených častiach sveta a potom sa bližšie zameriam na Austráliu, kde popieranie holokaustu zaujalo špecifickú pozíciu oproti ostatným z týchto krajín. Austrália má organizácie a popieračov, ktorí aktívne vystupujú nie len na domácej pôde, kde sa im podarilo dostať do povedomia širokej verejnosti, ale aj na medzinárodnej scéne a tvorí teda jeden z dôležitých článkov, ktorý je pre úplnosť potrebné bližšie priblížiť.

2.5.1 Južná Afrika, Južná Amerika a Japonsko

Z Predného východu a Severnej Afriky prenikol fenomén popierania holokaustu aj do moslimských komunít v Južnej Afrike, kde má podobný priebeh ako v moslimských krajinách a je tiež spájané s anti-sionizmom. [Shain, Bastos 2006] V Južnej Amerike Hugo Chávez, ktorý udržiava dobré vzťahy s Iránom a Sýriou, vyjadruje verejne podporu postojom, ktoré tieto krajiny voči Izraelu a holokaustu zastávajú. V tomto smere ho zároveň ovplyvnilo jeho priateľstvo s Norbertom Ceresolem, argentínskym sociológom a politológom, ktorý bol presvedčený antisemita, antisionista a popierač holokaustu. [Roniger 2009: 20-22, www.adl.com] Japonský autor bestsellerov Masami Uno píše vo svojich knihách, že holokaust je podvod a Denník Anne Frankovej plný lží. Lipstadtová vysvetľuje, že za popieraním holokaustu v tejto zemi treba vidieť jej celkový revizionistický postoj k druhej svetovej vojne, kde Japonsko ignoruje tie aspekty vojny, ktoré súvisia s jeho vlastnými zločinmi a keďže mnoho popieračov sa snaží dokázať, že za zverstvá druhej svetovej vojny sú zodpovední Spojenci a nie Osa, je možné, že si popieranie holokaustu v Japonsku získa svojich priaznivcov. [Lipstadtová 2006a: 36, 37]

2.5.2 Austrália

V posledných dvoch dekádach popieranie holokaustu v Austrálii významne vzrástlo s nárastom spolupráce medzi austrálskymi a zahraničnými popieračmi. S týmto javom sú spájané hlavne tri kľúčové organizácie: Austrálska Liga práv (the Australian League of Rights), Austrálska Únia občianskych slobôd (the Australian Civil Liberties Union – ACLU) a Inštitút Adelaide (the Adelaide Institut). Ich miestne a medzinárodné aktivity ich spájajú s rasistickou pravicou, s ktorou v zásade zdieľajú širší pohľad na svet. Spomínané organizácie využívajú rôzne metódy na spochybnenie holokaustu, cez úplne popretie, relativizáciu až po minimalizáciu, no všetky zhodne popierajú existenciu systematického plánu nacistického Nemecka s cieľom vyhladiť židovské obyvateľstvo a považujú holokaust za vykonštruovaný sionistický mýtus. [Ben-Mosche 2005: 1]

Ben-Mosche vysvetľuje, že spoločenské postavenie austrálskych organizácií popierajúcich holokaust je špecifické oproti iným krajinám. Nefungujú tu žiadne významné neonacistické organizácie a medzi krajnou pravitou, kde zastáva politicky významnú pozíciu Liga práv, dominujú anti-aborigénske a anti-ázijské otázky. [ibid.] Spomínaným „pseudo-organizáciám ľudských práv“ sa darí schovávať svoje zámery pod zámienku obhajoby občianskych slobôd a tak v očiach verejnosti nepôsobia tak nedôveryhodne ako „křiklavěji antisemitské a neonacistické skupiny“. [Lipstadtová 2006a: 35,36]

Najdlhšiu históriu popierania holokaustu v Austrálii má Liga práv. V roku 1946 ju založil krajne pravicový politik Erik Butler a od 50. rokov je popieranie holokaustu súčasťou jej propagandy. Austrálska Komisia pre ľudské práva a rovné príležitosti charakterizuje Ligu ako: „nejvlivnější a nejefektivnější a zároveň nejlépe organizovanou a nejvydatněji financovanou rasistickou organizaci v Austrálii.“ [ibid., Ben-Mosche 2005: 2] Okrem tradičných argumentov popieračských kruhov a konšpiračných teórií, s ktorými Liga pracuje, obsahuje Butlerovo popieranie holokaustu aj určité charakteristické prvky, ktoré v iných organizáciách bežne prítomné nie sú. Butler v podstate tvrdí, že údajný holokaust v podaní sionistov je náboženskou otázkou a nie historickou, pretože je sionistickou propagandou prezentovaný ako vyústenie kresťanskej perzekúcie židovského národa a kresťanských antisemitských postojov a sionisti teda nútia kresťanov prijať kolektívnu vinu za splynovanie šiestich miliónov Židov. No keďže je pre sionistov holokaust náboženskou otázkou, je teda súčasťou viery, ktorá ignoruje všetky dôkazy, ktoré poukazujú nato, že „holocaust story“ je výmyslom. Tento zvláštny „teologický“ rámec, v ktorom Butler vníma problematiku holokaustu ako hrozbu pre kresťanstvo, ho vedie k popretiu jeho existencie. Toto zmýšľanie ilustruje bližšie jeho nasledovné vyjadrenie: „[T]he Holocaust is an act of ‚psychopolitical warfare‘ which is part of ‚an on-going strategy designed to reverse the defeat experienced by the Pharisees two thousand years ago.“ [Butler citované in Ben-Mosche 2005: 3,4] Nejak zvlášť prekvapivým v tomto kontexte nie je fakt, že Butler celkovo popiera židovský pôvod Ježiša, čo poukazuje na jeho širšie antisemitské a antijudaistické postoje. [ibid.]

Popieranie holokaustu v Austrálii môže byť adekvátne pochopené len v jeho globálnom kontexte. Austrálsky popierači udržiujú aktívne medzinárodné kontakty,

ktoré boli pre rozvoj tohto fenoménu v Austrálii zásadné. V roku 1998 usporiadali Prvú austrálsku revizionistickú konferenciu, na ktorej sa zúčastnilo množstvo zahraničných popieračov, medzi inými Butz, alebo Jürgen Graf, švajčiarsky popierač, ktorý získal azyl v Iráne. John Bennett, riaditeľ ACLU a Frederick Toben, hlava Inštitútu Adelaide, spolupracujú s IHR a pravidelne sa zúčastňovali na jeho konferenciách. Popieranie holokaustu v Austrálii však pomohol zásadne spropagovať práve David Irving, vďaka ktorému sa stalo záležitosťou verejnej diskusie, ktorú rozprúdil aj fakt, že v roku 1993 mu zakázali vstup na austrálske územie. No po procese s Lipstadtovou stratil Irving svoju prestíž, čím popierači prišli o ich hlavný prístup do médií. [c.d.: 20-29]

2.6 Popieranie holokaustu v Sovietskom zväze

a komunistických krajinách strednej a východnej Európy

Na záver tejto časti práce by som sa ešte rada stručne zmienila o spôsobe akým k holokaustu pristupoval Sovietsky zväz a komunistické krajiny strednej a východnej Európy. I keď si uvedomujem, že dané informácie budú nutne veľmi povrchné, považujem za užitočné aspoň načrtnúť, že holokaust aj v tomto kontexte predstavoval problém a v rámci totalitnej propagandy týchto štátov došlo ku snahe prepísať, alebo aspoň premenovať jeho históriu.

V Rusku má antisemitizmus bohaté korene. Po druhej svetovej vojne došlo k boľševizácii strednej a východnej Európy, kedy sa totalitná vláda Sovietskeho zväzu rozšírila aj do jeho satelitných štátov. Začiatkom 50. rokov začal Stalínov režim s intenzívnou protižidovskou propagandou, súčasťou ktorej boli zinscenované súdne procesy, ako napríklad známy proces so Slánskym v roku 1952. Obvinený v týchto procesoch boli „vybráni pro svůj ‚židovský buržoazní‘ původ a obvinění ze sionismu.“ [Arendtová 1996: 46] Vo východnom Nemecku bol súdený Paul Merker, ktorý síce nebol sám Žid, zato, že „preháněl roli a utrpení Židů mezi oběťmi nacismu, a dokonce navrhoval, že by Židé měli být v určité míře odškodněni za majetek, který jim uloupili nacisté.“ [Lacqueur 2007: 163] Komunistický režim považoval Židov, či „sionistov“, za „podvratné“, „reakčné živly“ a „triednych nepriateľov“. Sionizmus bol „zločinný režim v službách amerického imperializmu“ a všetci Židia onálepkovaní ako sionisti. Je zrejmé v akej pozícii sa tým pádom ocitli, vzhľadom na Stalínovu snahu zlikvidovať

všetku svoju opozíciu. [Arendtová 1996] Do tejto kampane zjavne nezapadalo nejaké „uctievanie židovských obetí holokaustu“.

Počas stalinizmu sa holokaust buď vytrácal z histórie, alebo dochádzalo k jeho systematickému bagatelizovaniu, čo súvisí s celkovou povahou totalitného režimu, ktorý ako zdôrazňuje Arendtová, opovrhuje faktami a realitou. [Arendtová 1996: 38] Do popredia sa postupne dostal prístup, ktorý totalitnej propagande vyhovoval najviac, tzv. „de-judaizácia“ holokaustu. [Schafir 2002] Sovietsky autori sa snažili vymazať zmienky o židovskej identite obetí. Prvoradými obeťami „fašizmu“ boli v očiach verejnosti antifašistický bojovníci, čiže komunisti, ako hlavní nepriatelia fašizmu. Tento prístup v stalinistickom Maďarsku výstižne zhŕňa István Deák: „Druhá svetová vojna vstúpila oficiálne do pamäte ako éra kedy ‚komunisti a iné progresívne elementy‘ bojovali proti, alebo sa stali obeťami ‚hitlerovského a horthyovského fašizmu‘. Nejakým spôsobom sa stalo, že medzi týmito hrdinami a obeťami neboli žiadny Židia, namiesto toho všetci boli ‚antifašistický Maďari‘.“ [Deák 1994, citované in Schafir 2002] Deákov výrok je v podstate možné aplikovať aj na ostatné satelitné štáty Sovietskeho zväzu. História bola zjednodušená na „fašisti zabíjali komunistov“. Ak sa zmienky o židovských obetiach druhej svetovej vojny vyskytli, bolo to len v kontexte ďalších obetí, ako sovietskych vojnových zajatcov, Poliakov a podobne. Okrem toho, pre komunistický režim Židia neboli „aktívni antifašisti“, len „pasívne obeť“, čo obecné nestálo za zmienku. [Lacquer 2007: 162-166, Lipstadtová 2006a: 28, Schafir 2002] Ako už bolo spomenuté v časti venujúcej sa popieraniu holokaustu v arabských krajinách, sovietska propaganda svojimi tvrdeniami tiež poslúžila ako vítaný impulz pre arabský svet.

3. Metodológia a význam popierania holokaustu

V tejto časti práce sa pokúsim objasniť aké ciele popierači sledujú, aké metódy používajú na ich dosiahnutie a ako je možné si ich činnosť vysvetľovať, vzhľadom na znaky, ktoré v sebe nesie. V závere uvediem niektoré zistenia sociologických výskumov, ktoré naznačujú nakoľko tvrdenia popieračov o holokauste prenikli do povedomia spoločnosti.

3.1 Ciele alebo pravica / ľavica popiera

Ciele, ktoré sledujú popierači holokaustu prirodzene vychádzajú na povrch už v prvej časti práce. V ich prácach je často evidentná snaha očistiť nacistické Nemecko, Hitlera a pomocou tvrdenia, že sa holokaust nikdy neudial, rehabilitovať nacistickú ideológiu v očiach verejnosti. Táto snaha je charakteristická pre sympatizantov krajnej pravice, ako bolo ukázané, no samozrejme popieranie holokaustu nie je len jej problémom, ale vyskytuje sa naprieč extrémistickým spektrom. U krajnej ľavice sa popieranie, alebo relativizácia holokaustu spája zvyčajne s antisionizmom a v širšom kontexte s antiglobalizmom, antiamerikanizmom a protikapitalistickými postojmi. Tieto postoje našli svoje zjednotenie v nepriateľstve voči štátu Izrael a tak v konečnom dôsledku umožňujú názorové zbližovanie radikálnej ľavice a moslimských štátov, ktoré kladú dôraz práve na kapitalistický, imperialistický a proamerický charakter „svetového židovstva“, ktoré je zosobnené existenciou Izraela.

Zaujímavým javom v tejto oblasti je tiež akési vzájomné prepojenie krajnej ľavice s pravitou, ktoré podľa môjho názoru poukazuje nato, že z oboch strán pólů k sebe nakoniec nie je tak ďaleko ako by sa mohlo zdať. Napríklad Faurisson a jeho obdivovatelia sa väčšinou radia ku krajnej pravici, no ich aktivity majú podporu aj u francúzskej extrémne ľavicovej revolučnej skupiny a vydavateľstva *La Vieille Taupe* (Starý krtek), ktorá rozširuje antisemitské a popieračské materiály. Noam Chomsky, ľavicový intelektuál, napísal predslov k Faurissonovej knihe. Tento jeho čin vyvolal rozporuplné reakcie. Nakoniec - prechod medzi krajnou ľavicou a pravitou nie je až tak neobvyklým javom. Ako príklad medzi popieračmi je možné uviesť Rogera Garaudyho, ktorý prešiel z Koministickej strany Francúzska k neonacistom a podobným vývojom od extrémnej ľavice k extrémnej pravici prešiel tiež Horst Mahler, jeden zo zakladajúcich členov ultraľavicovej teroristickej organizácie Frakcia červenej armády, ktorý sa stal ideológom nemeckých neonacistov a aktívnym popieračom holokaustu. [Lacqueur 2007: 120-175, Lipstadtová 2006a: 30-41, Stern 2006: 88,89] Stern prirovnáva antisemitizmus a popieranie holokaustu k akémusi cementu, ktorý má evidentný potenciál spájať rôzne extrémistické zoskupenia. [Stern 2001]

3.2 Metódy

Základná metóda, ktorú popierači používajú je dobre viditeľná v rozsudku proti Irvingovi. Ich texty sú neprehľadnou zmesou pravdy, lži a poloprávd. Pri svojej činnosti manipulujú s dátami, používajú informácie účelovo vytrhnuté z kontextu, tak aby zapadali do ich teórií, pričom sa spoliehajú na fakt, že čitateľ nebude schopný si údaje a nesprávne citácie sám overiť. Svedectvá a dôkazy o existencii holokaustu ignorujú, alebo odmietajú ako podvrhy, či vynútené priznania. Útoky na hodnovernosť a pohrdanie ľuďmi, ktorí prežili holokaust, patria k štandardnému postupu. Typickým príkladom je Faurissonov článok nazvaný „Prominentní falešní židovský svědek Ellie Wiesel“, alebo Irvingovo nehorázne vyjadrenie počas súdu s Lipstadtovou: „jak je možné, že když tolik lidí přežilo, tak „jako svědci chodí stále jedna a tatáž stará tlupa“?“ [Lipstadtová 2006b: 196]

Špecifickým znakom je vzájomné preberanie výrokov a argumentov, zjavne v duchu hesla miliónkrát opakovaná lož sa stáva pravdou. Nezáleží na tom, či boli dané tvrdenia mimo popieračských kruhov vyvrátené, vid'. *Leuchterova správa*, ktorej to na popularite vôbec neubralo, podobne ako *Protokolom*. Jedna časť vysvetlenia je dobre viditeľná v Appovom prístupe, ktorý spočiatku masové vraždenie a plynové komory zo svojho výkladu proste vypúšťal. Postupne ale dospel k presvedčeniu, že jednoduchá ignorácia nie je dostatočná. Dôležité je presvedčiť verejnosť, že je klamaná. [Lipstadtová 2006b: 124] Toto je základnou taktikou. Nejde o realitu, podstatným je získať si priazeň a presvedčiť spoločnosť o pravdivosti svojich tvrdení. Druhou stranou problému je, že tieto tvrdenia a práce majú napriek svojej očividnej nepravdivosti stále ohlasy a mobilizačný potenciál. Arendtová poukazuje na fakt, že text ako *Protokoly sionských mudrcov* mohol byť vďaka svojej širokej popularite povýšený na zásadný text celého politického hnutia. Je historickou a politickou skutočnosťou, že očividný podvrh môže v spoločnosti naďalej prežívať ako dôveryhodný. [Arendtová 1996: 56] Lipstadtová sa k vplyvu Leuchterovej správy vyjadruje nasledovne:

„Holocaust a [...] popírání holokaustu [...] nám připomínají, že iracionálno fatálně přitahuje lidi zlé vůle. Je schopno převážit stohy dokladů a přesvědčit lidi, aby za fakty pokládali nejneslýchanější a nejméně udržitelné představy. Toho se snadněji dosahuje, nemá-li veřejnost historické a odborné informace potřebné k vyvrácení takových iracionálních a naprosto fantastických výroků. [...] (P)ravda je mnohem křehčí než fikce a rozum sám na její ochranu nestačí.“ [Lipstadtová 2006b: 229,230]

Z tohto hľadiska sa stratégie, ktorú si popierači zvolili, teda prezentovať svoju ideológiu navonok ako vedecké bádanie s cieľom odkrývať skutočnú pravdu, javí ako nanajvýš príhodná v spoločnosti, kde sa tieto činnosti tešia tak významnému postaveniu a autorite. Zdanie vedeckej práce a objektivity sa popierači snažia dosiahnuť jednak pomocou pseudovedeckého štýlu, akým sú práce písané a zároveň celkovým spôsobom, akým vystupujú na verejnosti– zakladaním inštitútov, vydávaním „vedeckých“ časopisov a usporadúvaním „vedeckých“ konferencií. Snaha preniknúť k širšej verejnosti je v tomto procese kľúčová.

Dôležitým je spôsob, akým popierači prezentujú problém a pozícia do ktorej sa stylizujú vyhláseniami, že im ide o odhalenie historických nepravd. Snažia sa vzbudiť dojem, že existujú dva rôzne smery, či školy, ktoré pristupujú k holokaustu z rôznych strán: „revizionisti“ a „exterministí“ [Lipstadtová 2006b: 53, 261] V rámci tohto úsilia sa snažia prezentovať ako legitímna „druhá strana“ dialógu, ktorá je za „otvorenú debatu“ o existencii holokaustu. No ako už bolo uvedené, žiadny zmysluplný dialóg o samotnej existencii holokaustu nie je možný. Ako upozorňujú všetci, ktorí sa históriou holokaustu seriózne zaoberajú, je možné rozoberať jeho konkrétny priebeh a detaily, ale nie to či k nemu naozaj došlo. Z tejto pozície potom popierači útočia na princíp slobody slova a vinia spoločnosť z cenzúry len kvôli ich „politickej nekorektnosti“. Internetová stránka CODOH má motto: „Breaking the power of taboo – encouraging intellectual freedom with respect to the Holocaust story.“ A ďalej vyzýva:

„Help us advance the UNESCO ideal of free expression– but for all, not solely for the State and the privileged few. There is a story to be told that the most powerful elites in Europe and North America do not want you to hear about, do not want you to follow, do not want you to consider in public through a free exchange of ideas.“[www.codoh.com]

V tomto kontexte stránka cituje článok 19. Univerzálnej deklarácie ľudských práv a nabáda k finančnej podpore pod zámienkou boja za intelektuálnu slobodu. Výzvy typu: „Growing call to strike down anti-free speech and anti-historical enquiry laws“ sú štandardnou súčasťou týchto web stránok. Ďalším krokom sú obvinenia zo svetového sprisahania, ktoré im všetkými prostriedkami bráni prezentovať verejne odhalenú pravdu. Na českej internetovej stránke *Radia Islam*, ktoré je kľúčovým promotérom

antisemitizmu na internete a ktorú prevádzkuje Ahmed Rami, sa nachádza sekcia nazvaná „Oběti holocaustového terorismu“. V jej úvode sa píše: „Tato stránka je věnována stovkám lidem, kteří dali své životy, pověst a svobodu na oltář a přinesli světu pravdu“. Prvými zo zmienených „obetí“ sú Rassinier a Faurisson a v podobnom duchu stránka menuje ďalších známych popieračov. Okrem toho Radio Islam ponúka k stiahnutiu množstvo literatúry „odhaľujúcej“ kto stojí v pozadí médií a hýbe svetovým dianím. Tieto stránky však nie sú tak sofistikované ako stránky CODOH, IHR, alebo austrálskej Ligy práv. Sú na prvý pohľad antisemitské - okrem iného obsahujú napríklad množstvo kreslených antisemitských vtipov. Je zaujímavé ako je táto forma prezentácie tradičných antisemitských stereotypov na internete stále populárna. Niektoré vtipy narážajú priamo na „mýtus holokaust“, preto som sa rozhodla, že pár typických príkladov tohto zobrazovania uvediem v prílohe (viď príloha č. 5).

3.3 Ústavnoprávna rovina

Problém slobody slova a popierania holokaustu má svoju ústavnoprávnu rovinu, ktorá presahuje obmedzený rozsah tejto práce. Napriek tomu je užitočné uviesť aspoň niektoré základné skutočnosti, ktoré vyvracajú argumenty popieračov odvolávajúce sa na princíp slobody slova a ich apely na intelektuálnu slobodu. V Amerike sa popierači odvolávajú na prvý dodatok k americkej ústave, ktorý zaručuje úplnú slobodu slova a tlače a na jeho základe sa popieranie holokaustu v USA nepovažuje za trestný čin. „Popírači mají absolutní právo [...] šířit své pomluvy. Mají právo vydávat články a knihy a pořádat svá shromáždění. Svoboda projevu jim ale nezaručuje právo být považováni za ‚druhou‘ stranu legitimního sporu. Nezaručuje jim ani prostor v (médiích – skrátené D.M.).“ [Lipstadtová 2006b: 40]

Odlišná situácia je v Európe, kde je snaha o zjednotenie prístupu EU v tejto oblasti a popieranie holokaustu by sa malo stať trestným činom vo všetkých členských štátoch. Každopádne v súčasnosti už väčšina štátov EU má legislatívu na základe ktorej ho považuje za trestný čin. Výnimkou nie je ani Česká Republika a Slovensko. Na základe Európskej dohody o ochrane ľudských práv a slobôd je sloboda prejavu zaručená. Ako však vysvetľuje Černý „kontinentální pojetí svobody slova umožňuje potlačit myšlenky, které jdou proti základním hodnotám demokratické společnosti. [...]

Vedle možnosti omezení svobody projevu je nutno poukázat na střet se **svobodou vědeckého bádání** (zvýraznené – originál), která je každému zaručena“ a považuje sa za specifickú formu slobody prejavu a práva na informácie. Táto sloboda má tiež svoje medze. Za vedecké bádanie sa považuje „každá činnosť, ktorou lze podle obsahu a formy považovat za vážně míněný [...] pokus o zprostředkování pravdy.“ Toto však zjavne nie je prípadom popieračov a Černý dodáva, že v takomto prípade keď sa „vedec“ „zpronevěří svému základnímu poslání, [...] a pouze hledá důkazy pro potvrzení svých teorií, [...] je na místě [...] zasáhnout.“ [Černý 2007: 187, 188]

3.4 Snaha porozumieť

Snahu o skutočné porozumenie, ktorá by mala motivovať každé bádanie, výstižne vyjadruje, vo vzťahu k udalostiam druhej svetovej vojny, Arendtová: „Porozumět ovšem neznamená popřít to nesnesitelné [...]. Znamená to spíše zkoumat a nést tíhu událostí, které na nás dopadly. Znamená to však nepopírat jejich existenci ani se pokorně nepoddávat jejich tíži [...]. Porozumět tedy znamená postavit se bez předsudků a pozorně skutečnosti a současně jí vzdorovat [...]“. Popieranie holokaustu je mimo akýchkoľvek snáh porozumieť realite. Je to prostriedok, ktorí vyžívajú jednotlivci, alebo skupiny s cieľom presadiť svoje širšie ideologické zámery. Stieranie morálnych rozdielov tvorí významnú časť relativizácie významu holokaustu. Súčasťou tohto javu môže byť tiež snaha zbaviť sa viny, či zodpovednosti. Tydlitátová sa vo svojom príspevku trefne nazvanom „Popření dějin jako zbraň“ vracia k skutočnosti, ktorá je dobre známa všetkým čitateľom Orwellovho diela *1984*, a to, že manipulácia s dejinami ako zbraň proti oponentom, či „účinný nástroj přepisování historie pro budoucnost“ je stratégia, ku ktorej sa uchýľujú mnohé totalitné režimy a ideológie. Popieranie holokaustu považuje za novodobú recidívu týchto „totalitně manipulačních pokusů o přepisování dějin“. [Tydlitátová 2007: 181] Ostatne, na príklade Sovietskeho zväzu je dobre viditeľná symbióza týchto prístupov.

S čím máme teda v skutočnosti dočinenia? Všetko to úsilie, ktoré popierači vynakladajú nato, aby svoju prácu prezentovali v priaznivom svetle a prenikli do hlavného kultúrneho prúdu, dáva zmysel, keď si človek uvedomí širšie, ale základné skutočnosti – každá ideológia potrebuje získať podporu dostatočného množstva ľudí,

aby sa mohla v spoločnosti presadiť. Ak popieranie holokaustu chápeme ako formu antisemitizmu, tak činnosť popieračov nie je ničím iným ako pokus využiť odskúšanú stratégiu, ktorá evidentne, napriek všetkým historickým skúsenostiam, stále nesie v sebe určitý potenciál. Závažná otázka, prečo tomu tak je, zrejme nemá jednoznačnú odpoveď a napriek vytrvalým snahám zodpovedať ju, stále viac - či menej, vzdoruje snahám porozumieť jej.

3.5 Holokaust v povedomí spoločnosti

Je otázne do akej miery názory, ktoré popierajú, alebo relativizujú, či minimalizujú význam holokaustu, prenikli do povedomia širokej verejnosti a takzvané „zludoveli“. ADL v rámci skúmania antisemitských postojov v spoločnosti zrealizovala v Európe dva medzinárodné výskumy – prvý v roku 2005 v jedenástich štátoch EU a Švajčiarsku, druhý na prelome rokov 2008/2009 v Rakúsku, Francúzsku, Poľsku, Nemecku, Španielsku a Veľkej Británii. V rámci prieskumu hodnotili respondenti aj pravdivosť výroku: „Židia stále hovoria príliš veľa o tom čo sa im stalo počas holokaustu“. V roku 2005 42% zúčastnených odpovedalo, že je to „pravdepodobne pravda“ (viď príloha č. 1). O tri roky neskôr zhodne odpovedalo 44% (viď príloha č. 2). Respondenti hodnotili tiež výroky: „Židia sú viac lojálni Izraelu než ich krajine“, „Židia majú príliš veľa moci v vo svete biznisu.“, „Židia majú príliš veľa moci na medzinárodných finančných trhoch“ a „Židia sú zodpovední za smrť Krista“. Výskumy zistili, že signifikantná časť respondentov verí v niektorý z týchto antisemitských stereotypov. Počas druhého výskumu sa ukázalo, že zhruba jedna tretina dotázaných verí, že aspoň tri uvedené výroky sú „pravdepodobne pravdivé“, kým 15% verí, že všetky výroky sú „pravdepodobne pravdivé“ (viď príloha č. 3). Dáta indikovali, že vzdelanie a vek sú kľúčové faktory podieľajúce sa na tom, či jednotlivec bude veriť v niektorý z týchto antisemitských stereotypov. [ADL 2005, 2009]

Z týchto dvoch výskumov sa viac o samotnej problematike holokaustu a jeho popierania nedozvieme. Viacero sociologických výskumov, ktoré sa zamerali na túto problematiku, bolo vykonaných v USA prevažne v 90. rokoch, avšak výsledky týchto výskumov boli nekonzistentné. V roku 1992 sa rozhodla American Jewish Committee (AJC) usporiadať výskum, v ktorom skúmala aké vedomosti majú Američania

o holokauste. Jej zistením bolo, že viac než tretina Američanov si nebola istá či k holokaustu naozaj došlo. Ako upozorňuje Tom Smith, ktorý sa týmto problémom zaoberal, toto číslo bolo značne skreslené kvôli nesprávne položenej otázke. Zverejnené štatistiky vyvolali v spoločnosti kontroverzné reakcie a ďalšie organizácie začali tiež so zberom dát. Zistenia výskumov sa navzájom značne líšili, napríklad počet ľudí, ktorý vyjadrovali pochybnosti o holokauste sa pohyboval od 1 do 46%. [Smith 1995: 276] Smith sa rozhodol porovnať navzájom dáta a výsledky týchto výskumov a dospel k nasledovným záverom: Na najzákladnejšej úrovni sú vedomosti o holokauste v spoločnosti rozšírené, ale sú povrchné, nekompletné a veľmi limitované, no zároveň - ich stupeň je podobný vedomostiam o iných udalostiach asociovaných s druhou svetovou vojnou. Skupina oddaných, konzistentných popieračov holokaustu medzi respondentami je menšia ako 2% a ďalšia skupina, pravdepodobne od 5 do 15% dotázaných, akceptuje existenciu holokaustu, ale verí, že je zveličený. Smith ďalej upozorňuje nato, že najviac pochybností ohľadom holokaustu nie je dôsledkom informovaného, uvažného pochybovania, či prijatia ideológie popieračov, ale vyplýva z celkovej ignorancie voči histórii. [Smith 1995]

„Not only are the levels of denial low, but few are dedicated, committed deniers. Most of the questioning of the Holocaust reflects ignorance rather than anti-Semitic commitment. Doubters and the unsure have low levels of factual knowledge about the Holocaust, and those who are unsure or who are less than certain about the Holocaust indicate that lack of information is the main source of their uncertainty.“ [c.d. 279]

Smith ďalej dodáva, že popieranie je silne ovplyvnené úrovňou vzdelania a lepšie vzdelanie má tendenciu redukovať pochybnosti a neistotu spojenú s holokaustom. V určitom vzťahu je aj vek, keďže pochybnosti sa vyskytujú najviac medzi mladými (pod 30) a staršími ľuďmi (nad 65). Percento popieračov je tiež vyššie medzi skupinami obyvateľov s nižším príjmom. [c.d. 282-283]

Smithove závery sú rozhodne prínosné, no na druhej strane, majú už šesťnásť rokov, čo nie je zanedbateľné vzhľadom na fakt, že za toto obdobie výrazne vzrástol vplyv internetu a keď si vezmeme do úvahy, že internet je jeden z hlavných, ak nie hlavný, spôsob akým popierači šíria svoje myšlienky a propagujú svoju činnosť, je zrejmé že situácia sa mohla v poslednej dekáde zmeniť. Je tiež otázne do akej miery sú

dané zistenia aplikovateľné na kultúrne prostredie Európy, kde je úroveň vedomostí o holokauste odlišná. V tomto ohľade nám viac napovedia výsledky výskumu, ktorý usporiadala v roku 2005 AJC v USA a šiestich európskych štátoch. Výsledky tohto výskumu indikujú, že vedomosti o základných faktoch týkajúcich sa holokaustu v Európe klesajú, aj keď v porovnaní s USA sú celkovo stále na vyššej úrovni. [AJC 2005]

V rámci zmieneného výskumu AJC sa tiež ukázalo, že s výrokom „Židia zneužívajú spomienku na nacistické vyvražďovanie Židov, na zrealizovanie ich vlastných zámerov“ súhlasí (silne súhlasí a do určitej miery súhlasí) 47% Poliakov a zhodne 42% Nemcov a Rakúšanov. Najmenšia časť respondentov súhlasila v USA a Veľkej Británii – 23% a 24%. Ďalej 27% Rakúšanov a zhodne 23% Nemcov a Poliakov si myslí, že „je čas nechať spomienku na vyvražďovanie Židov za nami“. A na záver – 26% Poliakov, 22% Britov a 20% Nemcov si myslí, že „výučba holokaustu v školách by nemala byť vyžadovaná. V Amerike si to myslí 15% respondentov. (Otázky – vid' príloha č. 4) [c.d.]

V tomto kontexte, kde sa javí, že spoločnosť postupne stráca záujem o holokaust, je dobré znovu si pripomenúť a uvedomiť nasledovné:

„(H)olocaust nebyl jenom židovským problémem a událostí pouze židovské historie. Holocaust se zrodil a prováděl v naší moderní racionální společnosti, v rozvinutém stadiu civilizace a na vrcholu kulturních výkonů člověka, a proto je problémem této společnosti, civilizace a kultury. (kurzíva – originál) Samohojení historické paměti, k němuž dochází ve vědomí moderní společnosti, tedy nepředstavuje pouze urážlivé přehlížení obětí genocidy. Je známkou nebezpečné a potenciálně sebevražedné slepoty.“ [Bauman 2010: 10]

Túto prácu by som rada ukončila ešte jedným citátom z Baumana, ktorý na záver výstižne a presne vyjadruje v akom zmysle je popieranie holokaustu vážnym problémom: „Minulost nezasahuje do přítomnosti přímo – veškeré zásahy zprostředkovává příběh. O tom, jaký nakonec bude směr těchto zásahů, se rozhoduje na bojišti paměti, na němž příběhy představují vojáky a vypravěči chytré či bezmocné velitele. Hlavními trofejemi bitvy jsou poučení, která se z minulosti vyvodí.“ [c.d.: 22]

Záver

Popieranie holokaustu je fenoménom, ktorý sa z európskych krajín, Sovietskeho zväzu a USA rozšíril do celého sveta, kde sa spája s rôznymi ideológiami. Popierači holokaustu sa zvyčajne radia medzi sympatizantov krajnej pravice, alebo ľavice a popieranie holokaustu je jeden zo spôsobov, akým vyjadrujú svoje antisemitské postoje. V určitých prípadoch býva popieranie holokaustu späté tiež s kresťanským antisemitizmom a antijudaizmom. Popieranie holokaustu sa zároveň často viaže s antisionizmom a snahou deligitimizovať existenciu štátu Izrael. Tento aspekt popierania holokaustu hrá kľúčovú rolu v arabských/moslimských krajinách. V širšom kontexte vykazuje popieranie holokaustu podobné znaky ako snahy totalitných ideológií a režimov, pre ktoré predstavuje manipulácia s históriou (a teda s realitou) prostriedok na presadenie svojich zámerov v spoločnosti. Aby mohol byť tento proces uvedený do pohybu, je nevyhnutné získať priazeň dostatočného množstva ľudí o čo sa popierači usilujú predstieraním, že ich argumenty sú výsledkom objektívneho bádania s cieľom sprostredkovať ľuďom pravdu, ktorá im bola súčasnou mocou zámerne dezinterpretovaná a skrývaná. Je iróniou, že popierači vinia ostatných z toho o čo sa sami usilujú a je otázne nakoľko úspešné sú ich snahy v širšej spoločnosti, no vzhľadom na otvorenosť istých skupín obyvateľstva voči antisemitským predsudkom a zároveň obecné nedostatočnou informovanosťou o histórii holokaustu, je tu riziko, že aj medzi širokou verejnosťou sa budú nachádzať ľudia ochotní prijímať argumenty popieračov ako pravdivé. Z tohto hľadiska sa ukazuje, že vzdelávanie o udalostiach holokaustu rozhodne nie je zanedbateľnou vecou.

Summary

Holocaust denial is a phenomenon that started in some European countries, Soviet Union and the USA and then it spread to the whole world where it is often connected with various ideologies. The Holocaust deniers are usually ranked among the sympathizers of extreme right wing or extreme left wing and Holocaust denial is one of the ways they use to express their anti-Semitic views. In certain cases the Holocaust denial is also connected to the Christian anti-Semitism and anti-Judaism. Holocaust denial is also typically tied to anti-Zionism and the effort to delegitimize the existence

of the state of Israel. This aspect of Holocaust denial plays the key role in Arabic/Muslim countries. In the broader context the Holocaust denial shows the same attributes as the effort of totalitarian ideologies and regimes for which history manipulation represents the way to enforce their intentions in the society. It is debatable to what extent the effort of the Holocaust deniers is successful among the broad public but considering the openness of certain groups of citizens to anti-Semitic prejudices as well as generally insufficient awareness of the Holocaust history there is a danger that there are people among the broad public who are willing to accept the arguments of the deniers as true.

Použitá literatura

Arendtová, Hana. 1996. *Původ totalitarismu I-III*. Praha: OIKOYMENH.

Bauer, Jehuda. 2009. *Úvahy o holokaustu*. Praha: Academia.

Bauman, Zygmunt. 2010. *Modernita a holocaust*. Praha: SLON.

Eaglestone, Robert. 2005. *Postmodernismus a popírání holocaustu*. Praha: Triton.

Kulka, Erich. 1993. „Nová tvář antisemitismu – popírání Šoa.“ Pp. 58-72 in *Antisemitismus v posttotalitní Evropě*. Praha: Nakladatelství Franze Kafky.

Laqueur, Walter. 2007. *Mění se tvář antisemitismu: Od starověku do dnešních dnů*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Lipstadtová, Deborah E. 2006a. *Popírání holocaustu: Silící útok na pravdu a paměť*. Praha – Litomyšl: Paseka.

Lipstadtová, Deborah E. 2006b. *Historie před soudem*. Praha: Nakladatelství EPOCH.

Tydlitátová, Věra. 2007. „Popření dějin jako zbraň“ Pp. 181-188 in Budil, Ivo T., Tereza Zíková (eds.). *Totalitarismus III: Totalita, autorita a moc v proměnách času a prostoru*. Praha: Dryada.

Stern, Kenneth S. 2006. *Antisemitism Today: How It Is The Same, How It Is Different, And How To Fight It*. New York: American Jewish Committee.

Články:

Ben-Mosche, Danny. 2005. „Holocaust Denial in Australia.“ *ACTA* 25 [online] Jerusalem: SISCA [citované 20.7.2011]. Dostupné z: <http://sicsa.huji.ac.il/actatxt1.html>.

Černý, Petr. 2007. „Popírání holocaustu v právních souvislostech.“ *Trestněprávní revue* 6 (7): 185-212.

Nordbruch, Goetz. 2003. „Roger Garaudy a popírání šoa v arabských médiích.“ *Teologie&Společnost* 1 (1): 16-21.

Roniger, Luis. 2009. „Antisemitism, Real or Imagined? Chávez, Iran, Israel, And the Jews.“ *ACTA* 33 [online] Jerusalem: SISCA [citované 20.7.2011]. Dostupné z: <http://sicsa.huji.ac.il/actatxt1.html>.

The Washington Times. 2011. „Egypt party leader: Holocaust is ‘a lie’“ [online] Washington: The Washington Times [citované 18. 7. 2011] Dostupné z: <http://www.washingtontimes.com/news/2011/jul/5/egypt-party-leader-holocaust-is-a-lie/>.

Tydlitátová, Věra. 2006. „Popírání šoa v islámu.“ *Křesťanská revue* 73 (5): 24-27.

Shafir, Michael. 2002. „Between Denial and ‚Comparative Trivialization‘: Holocaust Negationism in Post-Communist East Central Europe.“ *ACTA* 19 [online] Jerusalem: SISCA [citované 20.7.2011]. Dostupné z: <http://sicsa.huji.ac.il/actatxt1.html>.

Shain, Milton, Margo Bastos. 2006. „Muslim Antisemitism and Anti-Zionism in South Africa since 1945.“ *Antisemitism International* 3 (3-4): 18-30.

Smith, Tom W. 1995. „A Review: The Holocaust Denial Controversy.“ *The Public Opinion Quarterly* 59 (2): 269-295.

Stern, Kenneth S. 2001. „Lying About the Holocaust: Inside the Denial Movement.“ Southern Poverty Law Center - [online] *Intelligence Report* 103 [cit. 15.7 2011]. Dostupné z: <http://www.splcenter.org/get-informed/intelligence-report/browse-all-issues/2001/fall/lying-about-the-holocaust>.

Working papers:

ADL – Anti-Defamation League. 2005. *Attitudes Toward Jews in Twelve European Countries*. [online] New York: ADL [citované 25.7. 2011]. Dostupné z: http://www.adl.org/anti_semitism/european_attitudes_may_2005.pdf.

ADL – Anti-Defamation League. 2009. *Attitudes Toward Jews in Seven European Countries*. [online] New York: ADL [citované 25.7. 2011]. Dostupné z:

http://www.adl.org/Public%20ADL%20Anti-Semitism%20Presentation%20February%202009%20_3_.pdf.

AJC – The American Jewish Committee. 2005. *Thinking About The Holocaust 60 years later. A Multinational Public-Opinion Survey*. [online] New York: AJC [citované 25. 7. 2011]. Dostupné z:

<http://www.ajc.org/site/apps/nlnet/content3.aspx?c=ijlTl2PHKoG&b=846741&ct=1025513>.

EUMC - The European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia. 2004. *Manifestations of antisemitism in the EU 2002-2003*. Vienna: EUMC.

EUMC - The European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia. 2006. *Antisemitism. Summary overview of the situation in the EU 2001-2005*. Vienna: EUMC.

FRA – European Union Agency for Fundamental Rights. 2011. *Anti-Semitism: Summary overview of the situation in the European Union 2001-2010*. Vienna: FRA

OSN. 1975. „Elimination of all forms of racial discrimination.“ *Resolution A/3379 (XXX)* [online].[citované 18. 7. 2011] Dostupné z:

<http://www.un.org/Depts/dhl/resguide/r30.htm>.

OSN. 2007. „Holocaust denial.“ *Resolution A/61/L.3* [online].[citované 18. 7. 2011] Dostupné z: <http://www.un.org/depts/dhl/resguide/r61.htm>.

Použité internetové stránky:

<http://www.holocaustdenialontrial.org/>

<http://www.adl.org/>

<http://antisemitism.org.il/>

<http://radioislam.org/czech/index.htm>

<http://www.codoh.com/>

Seznam příloh

Příloha č. 1: ADL, 2005 - „Židia stále hovoria príliš veľa o tom čo sa im stalo počas holokaustu.“ (graf)

Příloha č. 2: ADL, 2009 - „Židia stále hovoria príliš veľa o tom čo sa im stalo počas holokaustu“ (graf)

Příloha č. 3: ADL, 2009 - Aspoň tri uvedené antisemitské výroky sú „pravdepodobne pravdivé“. (graf)

Příloha č. 4: AJC, 2005 – a) „Je čas nechať spomienku na vyvražďovanie Židov za nami“, b) „Výučba holokaustu v školách by nemala byť vyžadovaná.“, c) „Židia zneužívajú spomienku na nacistické vyvražďovanie Židov, na zrealizovanie ich vlastných zámerov.“ (tabuľky)

Příloha č. 5: Antisemitské vtipy narážajúce na „mýtus holokaust“. (obrázky)